

Schakend Nederland - juli/augustus 1990

Prof. dr. H.J. van den Herik: Groeiende kennis in vijfstukken-eindspelen zonder pion

Hij was maar even in Europa, net voldoende om dagenlang voor stof in kranten en op de radio te zorgen. Robert J. Fischer heeft nog immer een geweldige aantrekkingskracht op de wereld om hem heen. Kennelijk zijn Fischers uitspraken, ideeën en meningen het waard om opgetekend te worden. Bij twee schaakjournalisten Böhm (in *Man en Paard*) en Pam (in *Vrij Nederland*) rapporteerde Timman, die Fischer samen met Bessel Kok en Boris Spasski gesproken had, dat Fischer niet echt goed meer op de hoogte was. "Zo wist hij niet dat het eindspel van twee lopers tegen een paard volgens de huidige stand van zaken verloren is voor het paard".

Groeiende kennis

Natuurlijk vroeg ik me af hoe dit zo ter sprake gekomen was. Het leek me niet dat er een overhoring had plaatsgevonden en voor het uitwisselen van nieuwtjes was de vondst van Ken Thompson (juli 1983) te oud. Ik herinner me hierover wel dat in de herfst van 1983 John van der Wiel het aanvanke-lijk niet wilde geloven. Maar Fischer dan? Bij navraag vertelde Jan Timman dat ze elkaar studies en analyses hadden laten zien. Afwikkeling naar het KLLKP-eindspel speelde in een van de studies een rol en toen bleek Fischers onwetendheid. Na de vaststelling werd er niet verder op ingegaan. Timman: sinds 1985 is dit algemeen bekend bij grootmeesters.

De 50-zettenregel

Voor het onderhavige eindspel moge dit "bekende koek" zijn, maar de ontwikkelingen gaan zo hard dat ik betwijfel of het voor de andere 79 onderzochte vijfstukken-eindspelen zonder pionnen eveneens het geval is. In het najaar van 1988 heeft Louis

■ JAAP VAN DEN HERIK

Stiller (Boston University) een programma geschreven voor een parallelle computer (een 32-K processor Connection Machine Model CM-2), die in 227 minuten voor 80 5-stukkeneindspelen alle varianten beschikbaar maakte.

De resultaten zijn onder de titel *Parallel Analysis of Certain Endgames* gepubliceerd in de *ICCA Journal*, Vol. 12, No. 2, pp. 55-64. Van een aantal eindspelen waren de database-resultaten al bekend (Ken Thompson), maar sommige waren nieuw. De nu bekende vijfstukken-eindspelen zonder pion die vanuit een *maximin*-positie meer dan 50 zetten vergen om mat te zetten zijn: KLLKP (66), KTLKT (59), KDTKD (60), KDKPP (63), KDKLL (71) en KLPKP (71). (Dit geeft het aantal zetten aan dat nodig is bij het beste spel vanuit de slechtste uitgangspositie, tegen de sterkste verdediging).

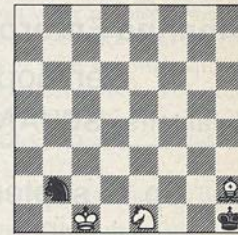
Voor enkele eindspelen heeft de FIDE al een uitzondering gemaakt. Het zou interessant zijn om Fischers mening over deze materie te kennen. Als een eindspel in beginsel gewonnen is omdat mat afdwingbaar is, moeten dan ook de regels aangepast worden om de sterkste partij de gelegenheid te geven tot winst te komen? Hoe moeilijk dit laatste wel niet is geven we hieronder aan door een *maximin* uit het KLPKP-eindspel te tonen.

Loper en paard tegen paard

In *EG* heeft Roycroft getracht structuur in het oplossingspro-
céé aan te brengen. Ook David Bronstein heeft de oplossing bestudeerd.

Wij geven hieronder zonder commentaar een optimale zettenreeks (ontleend aan Stiller). Tussen haakjes vermelden we de equi-

optimale zetten, dat zijn de afwijkingen die even goed zijn.

KLPKP maximin

1. Lg3 Pc4 2. Kd1 Pe3 3. Ke2 Pf5
4. Lf2 Pe7 5. Kf3 Pc6 6. Kg3 Pd4
7. Kg4 Pc6 (Pb3) 8. Kh3 Pb4
(Pe5) 9. Lb6 Pd3 10. Pc2 Pf2 11.
Kg3 Pe4 12. Kf4 Pd2 13. Pe3 Kh2
14. Kg4 Pb3 15. La7 Pc1 16. Ld4
Pd3 17. Kh4 Pf2 18. Le5 (Lc5
Lb6) Kg1 19. Lc3 (Lg3) Pe4 (Ph1
20. Le1 Pf6 (Pd6 Pc5 Pf2 Kh1
Kh2) 21. Kg5 (Kg3 Kh3) Pd7
(Pe4) 22. Kf4 (Kg4) Pe5 23. Kf3
Pe6 (Kh2) 24. Lc3 Kh2 25. Kg4
Pd8 26. Lc5 (La5) Kg1 27. Kg3
Pe6 28. Lf6 (Lh8 Lc3 Lb2 La1)
Pc5 29. Ld4 Pb3 30. La7 Pd2 31.
Pc4 Kh1 32. Pe5 (Pb2) Pc4 33.
Pd3 (Pg4) Pd6 (Pd2) 34. Kh3 Pf7
35. Le3 Pe5 36. Pf4 (Pf2) Pc4 37.
Ld4 (Lc5 La7 Lf2) Pd6 (Pd2) 38.
Ph5 (Pd3) Pe4 39. Lc3 Pf2 40.
Kg3 Pe4 (Pd3) 41. Kf3 Pd6 42.
Lf4 Pc4 43. Kf2 Pa5 44. Pf6 Pb7
45. Kf3 Pd8 (Pa5) 46. Ld6 (Pe4)
Kg1 47. Pe4 Pc6 (Pe6) 48. Pd2
Pd4 49. Ke4 Pe2 50. Ke3 Pc3 51.
Le5 Pa2 52. Kf3 Pb4 53. Kg3 Kh1
54. Ld4 Pc6 55. Lc5 Pd8 56. Pe4
Pb7 57. Lb4 Pd8 58. La5 Pe6 59.
Lb6 Pg5 60. Pf2 Kg1 61. Kf4 Pf7
62. Pg4 Kg2 63. Pe3 Kh3 64. Pf5
Kg2 (Kh2) 65. Lc5 Ph8 (Pd8 Kh2)
66. Pd4 Kh3 67. Kf5 Kh4 68. Pe6
Kh5 69. Le3 Pf7 70. Pg7 Kh4 71.
Lf4 Ph8 (Kh3) 72. Pe6 (Kf6) Pf7
73. Kg6 (Kf6) Ph8 74. Kg7 Kg4
75. Lh6 (Ld6 Lc7 Lb8 Ld2 Lc1
Lh2) Kh5 (Kf5) 76. Pf4 Kg4 (Kh4)
77. Kxh8 met overgang naar
KLPK.